

MÁRCIUS 15-ÉN

IRTA: KOVÁCS FERENC, HAMILTON, ONT.

Amint gondolataimat papírra vetem a NAGY NAP emlékének áldozva, elfogódással hódolok azok előtt, kik az első március idusát előkészítették tollukkal, beszédjükkel s akaratlanul is összehasonlítom az Irás akkori és mai szerepét.

Mi volt az Irás akkor, amikor kézzel-kézre adtak egy-egy költeményt, vagy tárcát s a drágagyöngyök gyanánt őrzött irodalmi termékek szerzőit, — sokszor még birtokosait is — bőrtömbbe vetették a bennök foglaltak miatt... Akkor az irodalom tüzes szekereim győzelmes gondolatok rohantak széjjel, villamos erővel telítették az egyént s delejes hatalommal forrasztották egybe a milliókat s nyomukban felkelt az elhatározás, feszült az akarat.

Ma?... mindenki, aki ismeri az ábécét, irodalmi tevékeny seget fejt ki s tíz centért olyan vasárnapi lapot kapunk, amelyet egy hét alatt nehéz végigolvasni, ma bajos, erős, világító elméket találunk.

Akkor volt hit, eszményiség, lelkesedés, hazafiasság, hősiesség az emberekben s ez erények tündökölték az irodalomban. Ma telve van anyagilag, érzékiséggel, vásári szentimentalizmussal, csüggedéssel, nyavalygással, bizonytalansággal.

Akkor az Isteni sugallat irányította a nagy lelkek tollát, felfelé néztek s szédítő magasságokba emelték az olvasót.

Ma saját magunkat próbáljuk hajunknál fogva felemelni. Akkor egyszerűbb, közvetlenebb volt az anyagi, de annál mélyebb a lelki élet. Ma határtalanul gazdagabb a testi élet, a kifejezési eszközök változatosabbak, de a tartalom, a lényeg, a lélek rovására. Az újvilág életére áll ez különösen. Fényes járműveken robog itt az élet... hová? A ragyogó keret megvan. Csak a kép hiányzik. Talán megfesti majd a puritán, rajongó angolszász és a sokszínű európai lélekből kiforrandó új ember-típus?

De mi köze hát mindennek a kanadai magyarok március 15-iki ünnepléséhez? Szeretném, ha papírra vetett szavaim sok ezer olvasónak szívébe markolnának, hiszen minden kifejtett szó, valamilyen hatással bír a befogadó lélekre. Sajnos, a külföldi magyar sajtó üzleti szímtól vezetett része a legalacsonyabbra süllyesztte szellemi színvonalát s azzal a kifogással, hogy „tudja, mi kell a népeknek”, lerontja azt a kevés eszményiséget is, amely az olvasók lelkében megmaradt az újvilág földrehozó anyagi küzdelmében. Tudatosan vagy öntudatlanul segíti ez a sajtó a régi és új élet között ingadozó lelkékben a romboló mozgalmak előrehaladását. De bizonyos tekintetben a modern magyar irodalom is hozzájárult a talajjal, tapogatózó lelkék romlásához. Kétszeresen nehéz a külföldi magyar írónak, vagy szellemi vezetőnek magas színvonalon tartani saját és honfitársai gondolkodását, hiszen itt alig beszélhetünk hivatásos irodalomról, magyar szellemi életéről.

A kanadai magyar sajtónak s kibontakozó közéletünk tényezőinek kötelessége szent magyar hagyományainkat ápolni s gazdasági lelki életünket az angolszász kultúra kincseinek feltárásával. S ha bármikor elposványosodna életünk, gyűjtsék fel új eszméket, új célok tűzét.

Iskola, egyház, irodalom, élettapasztalatok alkalmat adnak arra, hogy a 48-ban a betű előírása szerint póri sorból fel-

emeljék, nemessékké tegyék a törekvő lelkeket. Hisz az igazi nemesség nem a kutyabőr bírásságban rejlik, de a jellem azon tulajdonságában, amely képesit bennünket anyagilagunk fölé emelkedni. A külföldi magyar élet gyakran ahelyett, hogy föl-emelne a tömegeket, sátni ösztönrel, szennyes lélekkel, lerántja azokat, akik bizonyos színvonalra hágtak. S tucatjával élnek abból a lelketlen agitátorok, hogy „azt adják a népek, ami neki kell”, s a jobb elemeket vagy elmarják, elundorítják a magyar közéletből, vagy magukhoz zárlétközik.

A munkásmozgalmak, szakszervezetek kerékkötői ezek a hivatásos zárlétköztők, kik minden ideálmusz letörésével, durva, állatias, anyagias világnézet ápolásával, hagyományok, isteni-emberi törvények sárbatiprásával törtetnek előre. Meg sem meglegedtek Kanadában s máris forradalmat hirdetnek. De szemmel-láthatólag veszti el befolyását ez az irány, mikor a nép a bá-

ránybőr alatt a farkast felfedezi s láthatjuk, mint fordul e lapok s irányuk képviselői ellen a körvélemény!

1848-ban a rákövetkező gyászos elnyomás dacára is, győzött a magyar lélek. Ma, mintha lelkileg is levertek volna ellen-ségeink. Hogy önbizalmunkat, eszményiségünket visszanyerjük, fel kell idéznünk időről-időre drága emlékeinket s fel kell fedeznünk nagy lelki kincseinket. Nem üres zászlólengetés kell nekünk, amint nemzeti létünk forrása is mélyebbről buzog. Ma a népek nagy versenyében boldogulni csak örökbecsű értékekkel lehet.

Legyen minden külföldi magyar a mi színes nemzeti értékeink kutatója, képviselője, ápolója s cselekvő résztvevő abban a nagy megmozdulásban, mely békés eszközökkel a magyar népnek ismét biztosítja helyét „a nap alatt!”

NEW YORKBAN LEHULL A LEPEL

IRTA: BACSKAI, W., SASKATCHEWAN.

Van-e magyar ember kerek e világon, kinek ne ragyogna fel a szemé, ne dobanna nagyot a szíve s ne örülne a lelke azon az ünnepen, amikor a magyar élni akarás legtragikusabb hőse előtt ma ismét leborul a hatalmas Amerika, hogy a koldusszegény magyar milliók nemessé váljanak, s a földön soha el nem porladó érccel öröklisse meg annak a Kossuth Lajosnak az emléket, ki oly sokat beszélt, irt és dolgozott az emberiség szabadságáért.

Az Egyesült Államok már jó ideje megtisztalt bennünket azzal az elkelő gesztussal, hogy Kossuth amerikai diadalutjának hatása alatt három várost Budára, sőt Iowában egy megyét Kossuth Country-ra keresztelt — de csodálatosképpen még ma, amikor a történelmi távlat és közel-múlt eseményei ismét megvilágítják a magyar nemzet évszázadok óta oly kedvezőtlenül bonyolult helyzetét — még ma is akadnak olyanok, akik Kossuth forradalmárnak, illetőleg a magyar szabadságharcot forradalomnak minősítik. Miután ez a szomorú jelenség nem egyéb, mint a jobblétre szenderült fekete-sárga diplomáciának a külfölddel — és sajnos néhány honfitársunkkal is elhitelt galád cselekedése: nem fog ártani, ha elmerengünk a negyvennyolcas események előzményein, rapszodikus kifejtés-

és ránk nézve talán sorsdöntő következményein.

Illő, hogy legalább lélekben ott legyünk mi is a felhőkarcok metropolisában, amikor végre ott is megszólal az EGÉSZ magyar nemzet lelke, hogy a mindig nemes célokért küzdő és ezer év folyamán mégis annyiszor elgáncsolt magyar népkarát újra eltiport igazságát kiáltás bele a világ sükét fülébe.

New Yorkban lehullik a lepel s a glóbus ezer zugába szétszórta nagyok képviselőinek személtára nő ki a kozmopolita city vasbeton földjéből a magyar történelem hármás szimbóluma: a kiváló szervezőerejét a nemzetösszegének céljai alá rendelő művelt intelligencia — Kossuth; a jobbán fölserelt, többszörös türeléssel szemben is győzedelmeskedő honvéd és a Haza fölött elvihartott vérszes időnek talán legtöbbet dolgozó, szenvedő és remélő alakja: a magyar földművelő.

A Csonka Ország newyorki Kossuth szoborünnepé megesem az a fényes, dícsőséget, büszkeséget hirdető ünnepség, melyet a múlt század egyik legnagyobb angol szónokának, szétdarabolt nemzetétől várhatna a győztes Ameriká, hiszen a messze földrekről New Yorkba zarándokolt sereg nem ünnepelhet, mert — mint Kossuth írta Jó-

zsef nádor halálakor — „a végzet haláltakarója” pedig ez utal Tranon, melyet a nyugati civilizáció védelmében elgyengült Magyarországnak már évszázadok óta „há-lálóból” előre készített — persze a világ akkori sorsát intéző hatalmasok hallgatóságos jóváhagyásával — a bécsi udvari kamarilla, titkos tanácsosainak magyargyűlölő cselekedő toborzott politikai bünszövetkezete, hogy a magyar föld kincseit és a magyar nép vagyonát kizsápolozva, az alkotmányos országot tehetetlen tartományává süllyesztve, szabadon használhassa ki a maga imperialista céljaira. Ez a Magyarország megrontására készült idea ma már maga alá temette a Monarchiát is — de már évszázadokkal ezelőtt gonoszul alkalmázta a mi fajunk békés boldogulásiának még a lehetőségét is. Az ördög sohasem alszik — mondja a közmondás — és ez áll a fekete-sárga uralom talpnyaló, ravasz besúgóira is, kiknek valóban méltó utódai ma — miután sajátították s őket a semmiségből fölemelő pártfogójukat is cserbenhagyták és elárulták — Massaryk, Benes és a többi álcár alá rejtözve trónolnak a nagyhatalmak békepolitikája által a világ legveszedelmesebb háborús fészévé fejlesztett s a fejetetjére állított Közép-európa üszkös romjain.

De maradjunk 1848-nál. Hogy a magyar nép szabadságharca nem volt forradalom, arra álljanak itt a tények bizonyítékul. Midőn az osztrák császár és magyar király, az ország március 15-én egyhanguan követelt igazságot az akkori nyugateurópai forrongások hatása alatt nagynehezen betávtán a magyar államnak ismét az ősi alkotmány szellemében való kormányzását ígérte meg: az udvari kamarilla a legvégső gáztettre határozta el magát — hogy abszolút uralmát, a legcsekélyebb „politikai” hűtlenségért is súlyos várfogságra ítélte magyarok birtokainak jóvedelmét, az erőszakkal verbunkolt s az osztrák birodalmi érdekekért Európa különböző csatatersein elvérzett magyar vitézeket, a koldus jobbágyok béréről is többszörösen lenyújtott adókat: egy szóval, hogy a régóta bevált jó magyar fejtehetet továbbra is biztosítsa magának és a tejet zavar-talanul élvezhesse — a kamarilla az ellenünk évszázadok óta állandóan mesterségesen fölízogató, évtizedek óta magyar adókból ellenünk pénzelt nemzetiségeket végül is fölfegyverezte s ezek — amellet, hogy el akartak szakadni az anyaországtól, mely igaz, magyaros vendégszeretettel, mint békés települőknek számukra a török és más veszedelmek elől menedéket adott s szabadságuk biztosításával lehetővé tette, hogy műveltségben és létben összes fajrokonait felülmúlják — ugyanezen nemzetiségeink a kamarilla rendezésében minden irányból nagy sereggel (egyedül a horvátok 36,000 emberrel) törtek Magyarország ellen.

Ezalatt a magyar katonák éppugymint a világháború ránk nézve oly szomorú utolsó felvonulásában — messze idegenben harcoltak, idegen érdekekért s Kossuth Lajos volt az aki a magyar országgyűlésen először dörögte az évszázados szenvedéstől, megaláztatástól és fosztogatástól elkábulat magyar nép fülébe:

Pagátultimó

IRTA: SZITNYAI ZOLTÁN

Senki se hitte volna Oktaveczről. Szükszavú, szerény ember volt és sárga bajusza alatt sohasé fogyott ki az alázatos mosoly. Meg egyébként is az iskolában a magyar történet oktatására vetette a fősúlyt s a záróvizsgálaton minden évben elsőmélte, hogy „Karpatoktól az Adriáig” s hogy „e földön élne és meghalnod kell.” Ilyenkor a terem falait nemzetiszínű zászlók borították, maga Oktavecz Alajos pedig, rövid kis szakokban, ünneplésen mozgott a virággal körülfont tanítói asztal mögött. Nem is volt vele soha semmi baj s a záróvizsgálat után maga az esperes ur, már évek óta minden alkalommal, úgy az egyházi főhatóság, valamint az iskolaszék képviselete nevében meleg elismerését fejezte ki a látottak, nemzeti és vallás-kölcsei szempontból, valamint a szükséges tudnivalók helyes megismertetését illetően. Erthe-tő, hogy ily diszes záróakkord után kigyuladt örömmel és telt-tüdővel futta a Szózatot s kifényesedett homlokán semmi se árulta el, hogy valami hiánya volna a teljes boldogsághoz.

Annál hihetlenebb, ami a háború harmadik estendejének ószén történt Adamecz Nepomuk János, városi biztos házában, Vudicska kerületi orvos és Tekla bányatiszt jelenlétében.

Oktavecz a házgardával szemben ült s miután annak részéről bementek, hogy segít a nagyerejű huszak, megegyeztet végigsodorta kilenc kártyáját s ez invitben kellemesen találva érezvén magát, mind a kilencet egy pakliba csapva, maga elé tette az asztalra, pontosan a pénzestál mellé s az ünneplés csöndben résztvélő főséggel zengte be:

— Még pedig... a pagatultimóval.

— És a négy kirallal, — zuggott vissza Nepomuk János.

— A négy kirallal pedig megkontra-zok, — mondta nekivörösödve Tekla, akit nyilván felháborított az emberi tehetetlenségnek ez a határtalan foka.

— Majd meglássuk, — vélekedett Oktavecz Alajos és sárga bajuszát mélyen a pohárba áztatva hosszan szöröcsintett, nyelvél szinte megpaskolta a bort, ádámsutkájának serény mozgása közben.

Az első pár ütés úgy ment, mint a karikacsapás.

— Tarokk — tarokk — tarokk, — ismételte Oktavecz, amint sima mozdulattal az asztalra csuszattatta kártyáit egymásután.

— Ugy van, reggelig tarokk, úgy van, — helyeselt Adamecz, kemény ökölcspások közben.

De a negyedik ütésnél fölvo-nított Adamecz.

— A teremtésit az Ilen jatkának! Ki látott négy kirallal színt bontani partner ala?

Aztán nagy mérgében kirántotta a huszonegyest és úgy vágta le, hogy csak úgy árrant.

Oktavecz Alajos elsápadt a rémülettől. Ő már sejtette, mi lesz most.

— Nesze skicó!

Aztán fölpatanva, féllában körülráta a széket, kétszer egymásután a kártyáit a hasá- ból és szorítva, ittasult örömmel vonította:

— Polgarmester! Adamecz Jankó polgarmester!

Adamecz ur haragtól lángborult arccal az asztalra csapta a kártyákat.

— Feladok egész partit. Nem játszikok.

— Ale co chces Janko, sak si us Burgermeister? — évelődött az orvos.

— Kikérek magamnak trifakát. Ha ez a mamslaz nem mond háborított az emberi tehetetlenségnek ez a határtalan foka.

— Hat minek montál, akkor még négy kirall? — kérdezte szellden Oktavecz, de már az ő arcán is felhők gyűltek össze.

— Mondok, hogy arra a pagatultimóra. És ha látol, hogy elvesztünk ultimó, hát mentünk a négy kiral. Nem te addig fikozarol, míg belőlem csinálnak polgarmester.

— Ale Janko, haggyal már engem avval a négy kirallal. Ha egyszerű ultimó van én füttyölök minden kiralra.

— No ez már csakugyan crimen lazse malestatis — gyujtogatott az orvos.

Adamecz Nepomuk János már nem bírt a mérgével.

— Hát azt elhiszek, hogy te füttyölsz minden kiralra, de megmondok aztat is, hogy már régen figyelek tégedet és vagy fekete listán, mint többi alattomos panszlav republikánus.

— És Oktavecz Alajos közszéki néptanító, aki már tizenöt éve tanítja a Himnusz mellett a be-tűtetést s ugyanakkor a fősúlyt a magyar történet oktatására veti, most valóban olyat mondott vártalanul, amit senki se hitt el volna róla.

Adamecz elkéltve pattant föl és hivatali pózba vágta magát.

— Figyelmeztetek a magyar alam nevében...

De már Oktavecz is benne volt a kerékvágásban.

— Füttyölök a magyar alamra és az ilyen magyarokra mind — csattant ki belőle s kezének széles mozdulattal végigkanyarított a jelenlévő feje fölött.

— No de Lojzko, Lojzko — csillapította az orvos.

— Nem hagyok magammal packákat — kiáltotta s az ágyról felkapva kalapját és botját, kirohant a lakásból.

Az ajtó durranva becsapódott. Adamecz Nepomuk János, Tekla és Vudicska, az orvos, elhűve néztek össze. Mi volt ez? Pár pilanatig csönd következett, amit Adamecz János tört meg.

— Már régen figyelek ezet. Nyilvánvaló panszlav agitátor. Ravasz tót. De most végire jaro- rok neki — lázadozott Adamecz s a másik kettő némán bólonga- tott rá.

— És néhány hét múlva, zsebében a selmeci királyi járásbíró- ság idező végzésével, Oktavecz Alajos néptanító a hodrusi völgyön át a város felé baktatott. Fejét busan a föld felé lógatta és nem vette észre, amint elhaj- tatott mellette az orvos fogata, a három urral, akik szintén a tárgyalásra mentek. Tanúnak. Pedig még tüntetően felkacag- tak is, amikor mellette robotgott el a kocsi.

Amióta ez az eset történt, Oktavecz Alajos még aznap jelentést tett az iskolaszéknek, ahol aztán megindították a fegy- lészt s Oktavecz Alajost további rendelkezésig eltiltották a tanítástól is. Az egész falu fel volt háborodva.

— Tudunk, tudunk, hogy itt is bukálja egy panszlav agitátor. Hanem, hogy ez az alattomos Oktavecz?! Ki hitte volna?

Alapjában véve pedig büszkék voltak. Most már nekik is van egy panszlávjuk. Ezzel fontos- ságot nyert a falu, belekerült a nagy politikába, az államélet sodrába. Névtelen kis helységük esemény szintere lett. Isten tudja még a pesti lapok is foglalkoz- natnak a dologgal. Aminő ügyes ember ez az Adamecz, városi biz- tos, még szörnyű titkokat hozhat napfényre. Az emberek ész- szedugták a fejüket, és csoport- tokba verődve, suttogva tárgyal- tak az úgy várható fejleményeit. És mindenki gyanus volt, aki élt.

Adamecz ur eleinte dult-fult mérgében, de amint az eset foly- tán egyre nőtt hatósági tekinté- lye, dagadó pocakját kifeszítve, önelégült mosollyal lejtette végig a kis falu uccáit. Fontosko- dó arccal, nádvesszővel csapkod- va csizmája szarát, homlokát fe- nyegető ráncokba szedve magya- rázott:

— S ez még nem minden. Tu- dok, vannak cinkosok is. Az e- gész bandát igazságszolgáltatás- kezének adok.

S Oktavecz Alajos, a veszedel- mes panszláv, mindazon napig, míg a királyi járásbíróhozgához i- déztetett, nem is mert kibujni a lakásából.

— Ez a pagatultimó csinálta az egész slamasztikát — véde- kezett a felesége előtt.

A három ur már benn volt a járásbíró szobájában. Oktavecz Alajos is megérkezett, de őneki a folyosón kellett várakoznia. Amint ott ácsorgott a bíró szobá- jába előtt, az ablakon lenézett az udvarra, ahol az ő felügye- lete mellett fát fűrészeltek a ra- bok. Összeborzadt Szörnyű-kép. Ki tudja, mi vár még reá?

— Oktavecz Alajos — kiáltot- ta ki a szolga.

Oktavecz Alajosnak észsz-

— Jöjjön közelebb! — parancsolt Ruzicska András járásbíró s kopasz, szemüveges feje szí- goru pillantással emelkedett fel az akták tömegéből.

Adamecz Nepomuk János, Tekla bányatiszt és az orvos ott ültek egymás mellett a falnál s jökdévien összeszegtak valamin- mintha semmi közük se volna az ügyhöz.

— Hogy hívják? — kérdezte a bíró.

— Oktavecz Alajos István.

— Született?

— 1870-ben Bakabányán.

— Vallása?

— Róm. kath.

— Foglalkozása?

— Községi néptanító.

— Volt-e büntetve?

— Soha! — felelte önértette a vádlott.

— Maga Oktavecz azzal van vádolva, hogy folyó évi június hó 13-án Adamecz Nepomuk Já- nos városi biztos lakásán, kár- tyázásból keletkezett szóváltás- közben, azt mondogta, hogy füttyöl minden királyra...

— Eztet tagadok! — szölt közbe izgatottan Aktavecz.

— Igy volt! — dörögött rá Adavecz.

— Leghatározottabban taga- dok. — replikázott Oktavecz.

— Hallgassanak! — sujtott le a bíró. — Maga akkor feleljen, ha kérdezem, a tanuk pedig vád- lott kihallgatásának idejére tá- vozzanak a teremből.

— Tehát — folytatta a bíró, megvárva, míg a három ur ki- kullog, — hogy füttyöl minden királyra, (Oktavecz már azólni sem mert, csak a fejét rásta he- vesesen) a magyar államra és a magyarokra s ugyanezen alkalom- mal Adamecz Nepomuk János.